

Pierre Passereau

Il est bel et bon

chanson a 4 voix

με σχόλια για το γαλλικό chanson του 16^{ου} αι.

2014

Το Γαλλικό Αναγεννησιακό Chanson

Το *Il est bel et bon* είναι ένα *chanson* του Γάλλου αναγεννησιακού συνθέτη Pierre PASSEREAU που μαζί με τον Clément JANEQUIN¹ ήταν από τους πιο δημοφιλείς παριζιάνους συνθέτες *chansons* την δεκαετία του 1530. Από τις αρχές του 16^{ου} αι., Francis I (1515-47) βασιλεύοντας, το *chanson* (από το λατινικό *cantio*) είναι το βασικό μουσικό είδος στη Γαλλία. Πρόκειται για μια τετράφωνη σύνθεση με κοσμικό κείμενο, συνήθως πολυφωνική αλλά και με ομοφωνικά μέρη επηρεασμένα από την ιταλική *frottola*², και των *canti carnascialeschi*³. Από το 1520 και μετά συνθέτες όπως οι Claudin DE SERMISY⁴ και Clément JANEQUIN, γνωστοί ως συνθέτες του *chanson* του Παρισιού, επηρεασμένοι από το πρώιμο ιταλικό μαδριγάλι με εκφραστική απόδοση των κειμένων και χρήση χρωματισμού, εγκαταλείπουν τις *formes fixes*⁵ και γράφουν απλούστερα και πιο ομοφωνικά τετράφωνα *chansons*, σε γρήγορα *tempri*, δίσημο ρυθμό, σύντομες μιμήσεις μεταξύ των φωνών με την κυρίως μελωδία στην σοπράνο, έντονα ρυθμικά στοιχεία, συλλαβική τοποθέτηση του κειμένου και χρήση επαναλαμβανόμενων φθόγγων και φράσεων. Η μορφή τους αποτελείται από μικρά διακριτά τμήματα τα οποία επαναλαμβανόμενα σχηματίζουν μια κατασκευή του τύπου: **aabc**, ή **abca**. Η θεματική τους είναι συνήθως παρμένη από την φύση (τραγούδι των πουλιών - *Chant des oiseaux* του Janequin, κακαρισματα πουλάδων - *Il est bel et bon* του Passereau), σκηνές κυνηγιού, απεικονίσεις μαχών - *La Guerre* του Janequin / προοιωνίζοντας πολλά μελλοντικά κομμάτια “μάχης”, σκηνές από την αγορά κλπ, έτσι ώστε να μπορούμε να μιλάμε για *προγραμματικό chanson*. Πολλές φορές το κείμενο είχε διπλή σημασία (με *σκωπτικούς ή πονηρούς αρμονικούς...*). Ενδεικτικό της δημοφιλίας του είδους είναι ότι εκδόθηκαν εκατοντάδες μεταγραφών *chansons* για λαούτο, ή για φωνή και λαούτο. Τα περισσότερα *chansons* της εποχής τυπώθηκαν από τον Pierre ATTAINGNANT⁶, ο οποίος εξέδωσε περισσότερες από 50 συλλογές του είδους, σύνολο 1500 έργων.

Passereau: Il Est Bel Et Bon

Το *Il est bel et bon* εκδόθηκε το 1534 και έγινε τόσο δημοφιλές που τραγουδήθηκε ακόμη και στην μακρινή Βενετία συναγωνιζόμενο τις συνθέσεις του ομότεχνού του Janequin. Ο Attaingnant εξέδωσε το 1536 μια συλλογή με *chansons* των δύο συνθετών.

Ακολουθεί το πρωτότυπο γαλλικό κείμενο του *chanson* (με ορθογραφία της εποχής):

*Il est bel et bon, commère, mon mari.
Il estoit deux femmes toutes d'ung pays.
Disanst l'une à l'autre - «Avez bon mary?»
Il ne me courrousse, ne me bat aussy.
Il faict le mesnaige,
Il donne aux poulailles,
Et je prens mes plaisirs.
Commère, c'est pour rire*

1 Clément JANEQUIN (π.1485–1558): Ένας από του πιο διάσημους Γάλλους συνθέτες *chansons* της Αναγέννησης.

2 Frottola: κύρια, φαινομενικά λαϊκή ομοφωνική και αργότερα πολυφωνική, μορφή ιταλικού τραγουδιού σε ερωτική ως επί το πλείστον ποίηση του ύστερου 15^{ου} και πρώιμου 16^{ου} αι.

3 Canti carnascialeschi: τραγούδια του καρναβαλιού και των μεταμφιέσεων στο τέλος του 15^{ου} αι. στην Φλωρεντία, ιδίως στην εποχή του Lorenzo il Magnifico (1449-1492).

4 Claudin de Sermisy (π.1490-1562): Γάλλος συνθέτης της Αναγέννησης, γνωστός για τα περίφημα *chansons* του αλλά και την θρησκευτική μουσική του.

5 *Formes fixes*: οι τρεις γαλλικές ποιητικές, επίσης μουσικές, φόρμες του 14^{ου} και 15^{ου} αι., η *μπαλάντα* (*ballade*), το *ροντό* (*rondeau*) και το *βιρελέ* (*virelai*). Κατασκευάζονταν σύμφωνα με ένα επαναληπτικό πρότυπο στίχων και ένα *ρεφρέν* (*refrain*).

6 Pierre Attaingnant (π.1494-1551/52): Γάλλος εκδότης μουσικών έργων.

*Quand les poulaillies crient:
Petite coquette (co co co co da), qu'esse-cy?*

Μια νεοελληνική μετάφραση τώρα του κειμένου από τον Γεράσιμο Μπερεκέτη μαζί με τα μεταφραστικά του σχόλια:

*-Είν' ωραίος και γλυκός σαν καραμέλα ο άντρας μου.
Δυο κουτσομπόλες του χωριού
η μια την άλλη ρώταγε: "έχεις καλόν άντρα;"
-Δε φωνάζει, δε βαράει,
ξέρει από νοικοκυριό
τις πουλάδες τις ταΐζει,
κι έχω και τα τυχερά μου.
Είν' στ' αλήθεια να γελάς
σαν οι πουλάδες κακαρίζουν:
"κο κο κο κο ντε, κοκετίτσα, τι 'ν' εκείό;"*

Μεταφραστικά σχόλια από τον Γ. Μπερεκέτη

- *Bon-bon*: στα γαλλικά είναι η καραμέλα, και θεωρώ την επανάληψη *bon, bon* σκόπιμη έμμεση αναφορά. Οπότε σχεδόν αυτόκλητη υπεισήλθε η γνωστή φράση "γλυκός σαν καραμέλα" από το παλιό ελληνικό τραγουδάκι *Ρικοκό*:

*Τ' αγόρι μου τ' αγόρι μου τ' αγόρι μου
γλυκό και τραγανό σαν καραμέλα.
στίχοι: Γιώργος Γιαννακόπουλος, μουσική: Τάκης Μωράκης*

- *co co co co da*: η τελευταία αυτή φράση ακούγεται στα γαλλικά σαν παρήχηση κακαρίσματος, οπότε προσπάθησα να την αποδώσω ανάλογα στα ελληνικά.

Βιβλιογραφία

- Grout & Palisca, *A History of Western Music*, Norton, 6th Edition
- Michels Ulrich, *Ατλας της Μουσικής*, Νάκας 1994
- Wikipedia, *Pierre Passereau*
- Wikipedia, *Chanson*

Δημήτρης Συκιάς
7 Ιουλίου 2014

Il est bel et bon

Chanson à 4 voix

*

Pierre Passereau

(c.1490-1547)

(♩ = c.100)

Soprano
Alto
Tenor
Bass

Il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re, il est bel et bon, bon,
Il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re
Il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re, il est bel et
Il est bel et bon, bon, bon, bon, com - mè - re,
5
S.
A.
T.
B.
bon, bon, bon, com - bon, bon, bon, com - mè - re, com - mè - re, com - mè - re, mon ma - ri. Il es -
il est bel et bon, bon, il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re, mon ma - ri.
bon, bon, bon, bon, bon, bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re, mon ma - ri.
il est bel et il est bel et bon, bon, bon, com - mè - re, mon ma - ri.
10
S.
A.
T.
B.
toit deux fem - mes tou - tes d'un pa - ys,
Il es - toit deux fem - mes tou - tes d'un pa - ys,
Di - sanst l'une à l'au - tre a - vez bon ma -
Di - sanst l'une à l'au - tre a - vez
15
S.
A.
T.
B.
Il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re, il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com -
Il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re, il est bel et bon, bon,
ry. Il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re, il est bel et bon, bon, bon, bon,
bon ma - ry. Il est bel et bon, bon, bon, bon, com - mè - re, il est bel et

20

S. mè - re, com-mè - re, com - mè - re, mon ma - ri. Il ne me cou - rous - se, ne me

A. bon, bon, bon, bon, com - mè - re, mon ma - ri. Il ne me cou - rous - se, ne

T. bon, bon, com - mè - re, mon ma - ri.

B. bon, bon, bon, com - mè - re, mon ma - ri.

25

S. bat aus - sy. Il fait le mes - nai - ge,

A. me bat aus - sy. Il fait

T. Il ne me cou - rous - se, ne me bat aus - sy. Il fait le mes -

B. Il ne me cou - rous - se, ne me bat aus - sy.

30

S. il don-ne aux pou - lail - les, il don-ne aux pou - lail - les Et

A. le mes - nai - ge, il don - ne aux pou - lail - les Et je prens

T. nai - ge, il don-ne aux pou - lail - les Et je

B. Il fait le mes - nai - ge, il don-ne aux pou - lail - les

34

S. je prens mes plai - sirs. Com - mè - re, c'est pour ri - re

A. mes plai - sirs. Com - mè - re, c'est pour

T. prens mes plai - sirs. Com - mè - re, c'est pour ri -

B. Et je prens mes plai - sirs. Com - mè - re,

*

39

S. Quant les pou - lail - les cri - ent, quant les pou - lail - les

A. ri - re Quant les pou - lail - les cri - ent:

T. re Quant les pou - lail - les cri - ent, quant les pou -

B. c'est pour ri - re Quant les pou - lail - les cri - ent:

44

S. cri - ent: Pe - ti - te co-quet - te, pe - ti - te co-quet - te, pe - ti - te co-quet - te, pe - ti - te co-

A. co co co co co co co co co co da co co co co co co da, co co co co da, pe -

T. lail - les cri - ent: Pe - ti - te co-quet - te, pe - ti - te co-quet - te, pe - ti - te co-quet - te, pe -

B. co co co co co da, co co da, co co co co co co da, co co co co co co da, co co da, pe -

---

49

S. quet - te, qu'es - se cy? Il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re,

A. ti - te co-quet - te, qu'es-se cy? Il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com -

T. ti - te co-quet - te, qu'es-se cy? Il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com - mè -

B. ti - te co-quet - te, qu'es-se cy? Il est bel et bon, bon, bon, bon, com -

---

54

S. il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re, com-mè - re, com-mè - re, mon ma - ri.

A. mè - re, il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, bon, com-mè - re, mon ma - ri.

T. re, il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re, mon ma - ri.

B. mè - re, il est bel et bon, bon, bon, bon, com - mè - re, mon ma - ri.

Soprano

Il est bel et bon

Chanson à 4 voix

*

Pierre Passereau

(c.1490-1547)

(♩ = c.100)

Il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re, il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com
6
bon, bon, bon, com - mè - re, com-mè - re, com-mè - re, mon ma - ri. Il es - toit deux fem-mes
11
2
13-14
tou - tes d'un pa - ys, Il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re,
18
il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re, com-mè - re, com - mè - re, mon ma - ri. Il ne
23
me cou-rus-se, ne me bat aus-sy. Il fait le mes-nai-ge,
30
il don-ne aux pou - lail - les, il don-ne aux pou - lail - les Et je prends mes plai-
36
sirs. Com-mè - re, c'est pour ri - re. Quant les pou - lail - les cri - ent, quant
43
les pou-lail - les cri - ent: Pe - ti - te co-quet - te, pe-ti - te co-quet - te, pe-ti - te co-quet - te, pe-ti - te co
49
quet - te, qu'es - se cy? Il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re,
54
il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re, com-mè - re, com-mè - re, mon ma - ri.

Alto

Il est bel et bon

Chanson à 4 voix

*

Pierre Passereau

(c.1490-1547)

(♩ = c.100)

Il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re il est bel et bon, bon,

6
il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re, mon ma - ri. Il es-toit deux

11
fem-mes tou - tes d'un pa - ys, **3** 13-15 Il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re,

19
il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re, mon ma - ri. Il ne me cou - rous - se, ne__

25
__ me bat aus - sy. **2** 27-28 Il fait le mes - nai - ge, il don - ne aux pou - lail - les

33
Et je prens__ mes plai - sirs. Com - mè - re, c'est pour ri - re__

40
__ Quant les pou - lail - les cri - ent: co co co co co co co co co co da co co

47
co co co co co co da, co co co co da, pe - ti - te co - quet - te, qu'es - se cy?__

52
Il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re,

55
il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re, mon ma - ri.

Tenor

Il est bel et bon

Chanson à 4 voix

*

Pierre Passereau

(c.1490-1547)

(♩ = c.100)

Il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com-mè - re, il est bel et bon, bon, bon, bon,

6 bon, bon, bon, bon, bon, bon, com-mè - re, mon ma - ri. ² Di-sanst l'une à l'au-tre
10-11

14 a - vez bon ma - ry. Il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com-mè - re, il est bel et

19 bon, bon, bon, bon, bon, bon, com-mè - re, mon ma - ri. Il ne

26 me cou-rous-se, ne me bat aus-sy. Il fait le mes - nai-ge, il don-ne aux pou-

32 lail-les Et je prens mes plai - sirs. Com-mè - re, c'est pour ri -

39 re Quant les pou-lail - les cri - ent, quant les pou - lail-les cri - ent: Pe-

46 ti - te co-quet-te, pe - ti - te co-quet-te, pe - ti - te co-quet-te, pe - ti - te co-quet-te, qu'es-se cy?

51 Il est bel et bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re, il est bel et

55 bon, bon, bon, bon, bon, bon, com - mè - re, mon ma - ri.

Il est bel et bon

Chanson à 4 voix

*

Pierre Passereau

(c.1490-1547)

(♩ = c.100)

Il est bel et bon, bon, bon, com - mè - re, il est bel et il est bel et

7

bon, bon, bon, com - mè - re, mon ma - ri.

Di - sanst l'une à l'au - tre a - vez

15

bon ma - ry. Il est bel et bon, bon, bon, com - mè - re, il est bel et bon, bon, bon, com

21

mè - re, mon ma - ri.

Il ne me cou - rous - se, ne me bat

29

aus - sy. Il fait le mes - nai - ge, il donne aux pou - lail - les Et je prens mes plai -

36

sirs. Com - mè - re, c'est pour ri - re Quant les pou - lail - les

43

cri - ent: co co co co da, co co da, co co co co co da, co co co co co co

48

da, co co da, pe - ti - te co - quet - te, qu'es - se cy? Il est bel et

53

bon, bon, bon, com - mè - re, il est bel et bon, bon, bon, com - mè - re, mon ma - ri.